

KONGENS NYE SKUESPILLER (Vol 1)

En roman om HC Andersen (1816-1827)

AKT I: Odense - Farvel til Vaskekonen (1816)

*** Tema: Flugt**

Kapitel 1: Ligkisten

Lugten af død i det lille bindingsværkshus i Munkemøllestræde lugtede mærkeligt nok ikke af forrådnelse, men af høvlspåner og koldeddike.

Marmorpladen på det lille bord i hjørnet var dækket af faderens skomagerværktøj. Læster, knive, vokstråd og den tunge jernfod, som faderen, Hans Andersen, havde hamret løs på i alle de år, hvor hans lunger langsomt var visnet op inde bag de magre ribben. Nu stod jernfoden stum tilbage, mens faderen lå på sin seng, under et hvidt lagen, som moderen, Anne Marie, desperat havde glattet ud igen og igen, indtil det var helt uden rynker.

Hans Christian stod ved døren. Han var elleve år gammel, men hans knoglede knæ stak allerede ud af de slidte bukser, og hans arme var så lange, at de virkede sat fast på kroppen ved en fejltagelse. Hans øjne, små og mørke under den tunge pande, slap ikke liget.

»Rør ved hans fod, Hans Christian,« hviskede moderen. Hvilede på sengekanten lugtede hun af sæbevand og gammel sved. Hendes hænder var røde og opsvulmede fra Odense Å, hvor hun vaskede klæder for byens bedre borgere, indtil hendes knoer blødte. »Rør ved ham, så du ikke drømmer om ham om natten.«

Hans Christian tog et skridt frem, men hans ben føltes som tørre grene, der ville knække.

»Han læser ikke mere,« sagde drengen. Hans stemme var mærkeligt lys, en skærende klartone, der ramte de lave bjælker i loftet. »Han læser ikke Holberg.«

»Nej, han er hos Gud,« snøftede Anne Marie og tørrede sin næse i sit forklæde. »Og Gud har ingen brug for skuespil.«

Faderen havde været en sær mand. En skomager, der drømte om at læse på latinskole, men i stedet måtte sy sko til bønderne. Når han ikke arbejdede, byggede han et lille dukketeater til Hans Christian. Han havde skåret figurerne ud i træ, klistret Silke og papir på dem og læst lystspil højt af Holberg med en stemme, der fik det lille rum til at udvide sig, indtil Odenses mudrede gader forsvandt, og kun teatret var tilbage.

Og nu lå han der.

To dage senere kom snedkeren med kisten. Det var en jernblikbeklædt trækasse, rektoratet eller fattigvæsenet havde sparet sammen til, men den var for kort. Da de skulle lægge Hans Andersen ned i den, måtte de tvinge hans lange, stive krop på plads.

Det var den lyd, Hans Christian aldrig glemte: Træet, der knagede, og den hule, tørre rumlen, da låget blev slået i med tunge jernsøm. *Bank. Bank. Bank.*

Det lød som et teaterskilt, der blev slået op. En tæppefald over den eneste mand i Odense, der havde forstået ham.

Ugerne efter begravelsen var mørke og tunge som det våde tøj, Anne Marie slæbte hjem fra åen. Stuen vrimlede med fremmede mennesker. Tante, naboer, skræddermesteren fra overgaden, der lugtede af billig brændevin og fugtig uld. De talte hen over Hans Christians hoved, som var han et stykke møbel, der stod i vejen.

»Drengen skal i lære,« sagde skræddermesteren og pegede på Hans Christian med en tyk, guldringmærket finger. »Han er for lang til at sidde ved et skomagerbord, men han kan lære at sy. Skrædderfaget har altid brug for en spinkel knægt, der kan nå de øverste hylder og holdes til bestillingen.«

»Ja,« sagde Anne Marie og nikkede begærligt. »Han skal tjene sine egne brød. Han kan ikke gå her og digte og lege med sine dukker mere. Han er elleve år. Han skal være nyttig.«

Hans Christian trak sig helt ind i kroen ved Kakkellovnen. Hans hjerte bankede helt oppe i halsen som en indespærret fugl. Skrædder? At sidde bøjet over gråt klæde fra morgen til aften i et mørkt værksted, mens nålen stak og stak? Han så på sine egne lange, kejtede fingre. De var skabt til at føre dukker på en scene, til at blande farver, til at skrive ord, ikke til at ri bukseben for Odenses købmænd.

»Jeg vil ikke,« hviskede han.

»Hvad siger du, dreng?« snortede moderen.

»Jeg vil ikke være skrædder!« råbte han, og hans lyse stemme knækkede over i et piv, der fik skræddermesteren til at klukke af grin.

»Han har faderens griller,« sagde skrædderen og rystede på hovedet. »Det ender galt.«

Redningen kom ikke fra Gud, men fra et omrejsende teaterselskab fra København, der slog deres telt op på markedspladsen ved Sortebrødre Torv sidst på sommeren.

Hans Christian havde ikke en skilling, men han smøg sig gennem menneskemængden som en ål. Han krøb under det tunge, lugtende lærred på teltets bagside, mens vagten kiggede den anden vej. Mudderskærmene fra hans træsko var væk, lugten af fattigdom var væk. Inside teltet var der en duft af brændt hvalolie fra lamperne, af pudder, sminke og gammelt fløj.

Scenen var blot nogle sammensatte planker, men for Hans Christian var det himmelrigets port.

Skuespillerne trådte frem. De bar dragter af skinnende silke og guldtræsser — rigtigt guld, tænkte han, selvom det blot var tørret messing. De talte ikke som folk i Odense.

Deres ord var runde, svævende og stolte. Når skuespilleren i den røde kappe råbte sine forbandelser ud over salen, følte Hans Christian det, som om et lyn strøg gennem hans egne knogler.

De var ikke bundet af jorden. De var ikke skræddere eller vaskekoner. De var konger, helte, genfærd. De var alt det, man ikke måtte være i Munkemøllestræde.

Da forestillingen var slut, og folk klappede, stod Hans Christian helt stille i skyggen bag scenetæppet. Han så skuespillerne tage deres parykker af. Han så deres svedige, malede ansigter i lampelyset. De lo, de drak af trækrus, de var guder, der lige var steget ned på jorden.

En af dem – en høj mand med mørke øjenbryn – fik øje på den lange, tynde dreng, der stod og gloede med åben mund.

»Hvad vil du, knægt?« råbte skuespilleren og grinede.

»Leder du efter din mor?«

Hans Christian mærkede varmen stige op i sine kinder, men han flygtede ikke. Han retter sin lange ryg ind, løftede hagen, som han havde set skuespilleren gøre det for to minutter siden, og sagde med sin høje, mærkelige stemme:

»Jeg vil være som Dem.«

Skuespilleren lo højt og kastede sit tørklæde over skulderen. »Som mig? En vagabond? Gå du hjem til din mor, dreng. Teatret er for dem, der har råd til at sulte med manér.«

Men ordene ramte ikke Hans Christian som en afvisning. De ramte som en dåb.

Han gik hjem gennem Odenses mørke gader den aften uden at mærke regnen, der var begyndt at falde. Han så på sine egne ben, der kastede lange, deforme skygger mod de krumme husfacader under lygternes skær. Hans skygge så enorm ud. Større end husene. Større end Odense.

Faderens kiste var lukket, men for Hans Christian havde teatrets tæppe lige løftet sig. Han skulle ikke være skrædder. Han skulle være noget, verden aldrig havde set før.

Kapitel 2: Stemmen

Når Hans Christian syngede, glemte han sine ben.

Han glemte, at hans bukseben stoppede fem tommer for tidligt over knysterne, og at jakken strammede over de spidse skulderblade. Hans stemme tilhørte ikke den fynske pludder eller Munkemøllestrædes mudder. Den var gennemsigtig, skærende ren og så lys, at folk i Odense stoppede op på gaden og så sig omkring efter en nattergal, før de fik øje på den gigantiske, svajende dreng i baggården.

»Nattergalen fra Odense,« kaldte munterfaderen Iversen ham.

Oberst Høegh-Guldberg, byens lærde og fine mand, havde åbnet sin dør for ham. I den finere stue, hvor linneddugene var stivede, og væggene var dækket af franske tapeter med jagtskener, stod Hans Christian midt på gulvet og lod trillerne rulle. Han sang viser, han sang salmer, og han deklamerede scenevis af Holbergs *Den Stundesløse*, mens han fægtede med armene og forvred sit ansigt i tragiske maskeformer.

»Se engang på ham,« hviskede en fin dame med kniplinger om halsen og løftede sin lorgnet. »Er det en pige eller en dreng? Stemmen er som en engels, men lemmerne... Herregud, han ligner en stork, der har forstuvet vingen.«

Selskabet lo dæmpet bag deres vifter. Hans Christian hørte det godt, men han tog det for tilbedelse. Han bukkede dybt – så dybt, at hans lange næse næsten berørte tæppet – og mærkede beruselsen stige til hovedet. De så på ham. De lyttede til ham. I dette øjeblik var han ikke vaskekonens søn; han var et mirakel.

Noget strammede dog i halsen. Trøjen, som moderen havde syet om fra faderens gamle kirkefrakke, gnavede mod kravebenet. Ermerne var for korte, og stoffet lugtede svagt af gammel tobak og mølpulver. Han var klædt ud som en voksen mand, men sang som et spædbarn.

Da han forlod det fine hus med et stykke tærtedej svøbt i et papir – en belønning fra herskabet – skinnede solen over gadesnavset. Men lykken var stakket.

Ved hjørnet af Pogestræde stod de. Tre drenge fra klædefabrikken. Deres ansigter var fedtede af uldfedt, og deres hænder var sorte af sod og maskinolie. De arbejdede ti timer om dagen ved de tunge væve, mens Hans Christian gik og digtede. De havde set ham gå ind hos obersten.

»Se, dér kommer komedianten!« råbte den største af dem, Jens, og spytter en brun stråle tobakssaft ud på stenene. »Syng for os, nattergal! Syng en lille vise for arbejderne!«

Hans Christian prøvede at smutte udenom, men de trådte i vejen. Hans hjerte begyndte den velkendte, vanvittige galop i brystet.

»Lad mig gå,« sagde han og prøvede at gøre sin stemme mørk og myndig, men den knækkede over i et piv. »Jeg skal hjem til min mor.«

»Hør på ham! Er det en pige?« Jens greb fat i kraven på faderens gamle frakke. Tråden i skuldersømmen flækkede med en tør lyd. »Lad os se, om han overhovedet er en dreng! Han synger som en kælling!«

»Nej! Lad være!« skreg Hans Christian.

De skubbede ham om bag garverens stakit, ned i det stinkende affald af hudafskrabninger og råddent fedt. Hans Christian sprællede desperat. Hans lange ben sparkede i luften som en krabbe, der var vendt om på ryggen. Jens greb fat i hans bukser for at rykke dem ned,

mens de andre lo hæst. Ydmygelsen brændte bag hans øjne som flydende bly.

I sin vanvittige angst gjorde han det eneste, han kunne: Han åbnede munden og udstødte sin højeste, mest piercing tone.

Det var ikke en sang. Det var et rædselsskrig fra et misfoster, en sopransalve så skærende og unaturlig, at garverens hund på den anden side af plankeværket begyndte at hyle mod himlen.

Råbet var så vildt, at drengene et øjeblik slap ham i ren foravelsse.

Hans Christian udnyttede sekundet. Han rodede sig op fra mudderet, strakte sine lange ben ud og løb. Han løb, som om selve døden var efter ham, gennem gaderne, mens den flækkede frakke flagrede om ham som vingerne på en skudt fugl. Han hørte deres grin ringe bag sig, men han stoppede ikke, før han ramte kirkevæggen ved Sankt Knuds Kirke.

Dér sank han sammen på knæ i græsset, forpustet, plettet af mudder og med tårerne løbende ned ad de smudsige kinder.

Han tog sig til halsen. Stemmen var der endnu. Den rystede, men den var der. Det var hans eneste våben, hans eneste billet væk fra fabriksfløjten og vaskekarret.

Når jeg kommer til København, hviskede han til de kolde kirkesten, mens han tørrede sin næse i det revne ærme, så skal de ikke grine. Dér vil kongen selv lytte til mig. Dér vil min stemme gøre mig til en prins.

Kapitel 3: De 13 Rigsdaler

Skovforets grove uld kløede mod hans brystben, men under det lå skatten.

Tretten rigsdaler. Tretten tunge, kolde solmønter, som Anne Marie med rystende, rødskoldede fingre og en stum desperat kraft havde syet ind i foret på hans

konfirmationsfrakke. Hvert nålestik havde været som en afskedssang. Moderen havde grædt, da hun overrakte ham de svulmende buler i stoffet; hun havde tigget en klog kone i Nørregade om at spå ham i kort og kaffegrums, og konen havde løftet sit rynkede ansigt mod himlen og udråbt: *»Han bliver en stor mand! Odense skal engang blive illumineret for hans skyld!«*

Det var de ord, Hans Christian holdt fast i, da han trådte ind i den mørke stue i Munkemøllestræde for sidste gang.

»Du kommer til at sulte ihjel i den store by, Hans Christian,« snøftede moderen, mens hun pakkede hans få ejendele ned i en lille lærredspose. Hendes øjne var rødsprængte af brændevin og tårer. »København er for de rige. Hvad skal en stakkels fattig dreng uden håndværk derovre?«

»Jeg skal blive berømt, mor,« sagde han og strakte ryggen, så frakkeærmerne trak sig helt op til underarmene. Hans fynske dialekt var tyk af overbevisning. »Først går man så

frygtelig meget igennem, og så bliver man berømt! Det står i alle bøger.«

I sin inderlomme lå hans hemmelige våben. Et anbefalingsbrev fra bogtrykker Iversen til den fejrede solodanserinde ved Det Kongelige Teater, Madame Schall. Hans Christian havde tryglet og bedt på sine knæ, indtil den gamle bogtrykker havde givet efter for den 14-årige drengs maniske øjne og skrevet et par linjer. Drengen vidste ikke, at Iversen slet ikke kendte danserinden. For Hans Christian var papiret et gyldent pas direkte ind bag tæppet.

Den 4. september 1819 stod postdiligencen klar ved porten. Hestenes ånde stod som hvide dampskyer i den tidlige, kølige morgenluft, og lugten af vådt læder, gødning og gammelt halm lå tungt over pladsen.

Anne Marie klamrede sig til hans spinkle skuldre. Hun lugtede stærkt af brændevin og fugtigt tøj.

»Lover du at skrive, Hans Christian? Lover du at passe på dine penge? Og hvis det ikke går... så kom hjem. Skrædderen vil stadig tage dig.«

»Jeg kommer kun tilbage som en stor mand, mor,« svarede han. Hans stemme rystede, men øjnene brændte. Han kyssede hendes våde kim og vristede sig fri.

Kuskens pisk knaldede i luften. Vognhjulene skramlede mod Odenses ujævne brosten, og den tunge diligence satte sig langsomt i bevægelse. Hans Christian lænede sig ud af vinduet. Han så sin mor blive mindre og mindre — en lille, mørk skikkelse i et slidt sjal, der vinkede med et forklæde midt i muddret, indtil svinget ved Sankt Knuds Kirke slugte hende.

Han trak hovedet til sig og satte sig til rette på det hårde træsæde. De andre passagerer — en fedladen købmand og en tavs præst — så på den lange, usandsynligt tynde knægt med de alt for store fødder og den slidte kasket. Hans Christian ænsede dem ikke.

Han trykkede sin hånd fladt mod brystet. Under stoffet mærkede han de hårde konturer af mønsterne.

Tretten rigsdaler. Det var hans skæbne, hans fremtid, hans frihed.

Da vognen rullede ud af byen og ind på den åbne landevej mod Nyborg, sank solen langsomt ned over de fynske bakker. Forude ventede Storebælt, og bag havet lå København med sine tårne, sine paladser og frem for alt: det store, forgyldte teater på Kongens Nytorv.

Hans Christian lukkede øjnene og nynne dæmpet en tone fra en opera, han aldrig havde hørt. Skuespillet var begyndt.

AKT II: København - Kongens Nye Klæder (1819-1822)

*** Tema: Ydmygelse**

Kapitel 4: Ankomsten

Den 6. september 1819 smagte af kulos, hestegødning og saltvand.

Da skibet over Bæltet endelig lagde til, og vognen humpede gennem Vesterport, trængte regnen igennem Hans Christians tynde kasket. København var ikke forgyldt. Byen var et larmende, overfyldt gab af mørke bindingsværkshuse, hvor rendestene flød over med kålblade og råddent indvold, og hvor kareter med jernbeslåede hjul skramlede mod stenene med en støj, der fik det til at ringe for hans ører.

Han var fjorten år gammel. Hans ben var stive efter rejsen, og den konfirmationsfrakke, hvor mønterne lå gemt i foret, var blevet plettet af sot fra skibets skorsten.

Men da han trådte ud på Kongens Nytorv, holdt han op med at trække vejret.

Dér stod det. Det Kongelige Teater.

Bygningen knejsede mod den grå septemberhimmel som et græsk tempel midt i mudderet. For Hans Christian var det ikke mursten og gips; det var Salomons tempel, det var verdens navle, det var stedet, hvor han skulle genfødes. Han gik hele vejen rundt om den store bygning, strøg sin lange, beskidte finger over den kolde granitgade og kiggede op mod de høje vinduer. Han forestillede sig, hvordan lysene brændte derinde, og hvordan bifaldet rullede som torden over parterret.

Noget trak i hans maveregion – en blanding af vild, manisk hunger og lammende angst.

Han fandt et uselt smuldrende værelse i Gardergade hos en enke, der så på hans lange, vaklende skikkelse med dyb mistro, men tog mod hans skillinger. Samme aften løb han tilbage til teatret.

Han sneg sig om til kunstnerindgangen i Tordenskjoldsgade. Hver gang en skuespiller trådte ud i

sin fine kappe, gøs Hans Christian af ærefrygt. Han tog sin kasket af og bukkede så dybt for hver eneste af dem, at folk troede, han var forrykt. En ældre herre i spadserefrakke kiggede irriteret på den skæve knægt, der stod i regnen og svajede som en tagrør i stormvejr.

Næste morgen var der ingen tid at spille. Skæbnen kaldte.

Hans Christian børstede sin frakke med hænderne, glattede sit filtrede hår og gik direkte hen til teatrets tunge egedør. Han greb fat i den tunge messingskubber og bankede på. Hårdt.

Døren blev åbnet på klem af en kraftig mand med gråt skæg, rødt ansigt og en mørkeblå uniform med messingknapper. Det var portneren Siboni. Han lugtede stærkt af pibetobak og surt øl.

»Hvad vil du, knægt?« snortede manden og mønstrede Hans Christians for korte ærmer, hans mudrede sko og

de vilde, febrilske øjne. »Søger du budarbejde? Vi har ingen brug for løsgængere.«

»Jeg skal tale med direktionen,« sagde Hans Christian. Hans fynske dialekt ramte portneren som en spand koldt vand. »Jeg er kommet fra Odense for at blive optaget ved teatret. Jeg har et brev! og jeg kan synge, og jeg kan deklamere Holberg!«

Siboni så på ham med et blik, der skiftede fra forundring til ren foragt. Han havde set mange mærkelige eksistenser drive om ved teatrets porte, men denne gigantiske, fugleskræmselslignende dreng med den skærende pige-stemme overgik alt.

»Optaget?« Siboni klukkede hånligt og tog et skridt frem, så Hans Christian måtte træde et skridt tilbage på trappen. »Se på dig selv, dreng. Du ligner en landevejsstikker, der har stjålet sin konfirmationskjole. Teatret er ikke for bondeknøse fra Fyn.«

»Men De forstår ikke!« råbte Hans Christian og greb desperat fat i dørkarmen. Han begyndte i ren panik at slå ud med armene for at fremsige en strofe af *Det lykkelige Skibbrud*, mens hans høje sopran skrællede op mod teatrets trappeopgang: »O Skæbne! Du som styre kan—«

»Hold din mund, knægt!« brølede Siboni.

Manden greb fat i brystet på Hans Christians frakke – lige dér, hvor de tretten rigsdaler lå syet ind – og stødte ham med et kraftigt tag bagud.

Hans Christian mistede balancen. Hans lange ben vikled sig ind i hinanden, og han faldt baglæns ned ad stenstrinnene. Hans knæ stødte mod den kolde granit, og knapperne i hans jakke skrabede mod stenene. Døren smækkede i med et tungt, drønende brag, der genlød i den tomme gade.

Bum.

Træet var tykt. Lukket. Låst.

Hans Christian blev siddende på de kolde, våde sten. Regnen begyndte igen at piske ned over Kongens Nytorv. Han så på sine hænder, der var skrabede og snavsede af gadens skidt. Hans fine anbefalingsbrev til Madame Schall var blevet krøllet i hans lomme.

Han var i København. Han var ved teatret. Og døren var blevet låst i hans ansigt.

Kapitel 5: Velgørerne

Hans Christian var et spøgelse, der nægtede at lade sig drive ud.

Når teatrets porte var låst, måtte byens stuer erobres. Med det krøllede anbefalingsbrev knugede i sin fugtige hånd opsøgte han den fejrede solodanserinde Madame Schall. Da pigen åbnede døren til det elegante hjem, trængte den 14-årige dreng sig uforfærdet ind i stuen, smed sin hat og sine sko, og begyndte i ren desperat begejstring at danse i strømpelejde på parkettet. Han

brugte sin hatteæske som tamburin og sang sine egne improviserede tekster. Danserinden stirrede lamslået på det gigantiske, knoglede væsen, der spattede rundt på hendes bonede gulv som en såret trane, før hun fik ham vist til døren med et par milde, men bestemte ord om, at han hellere måtte søge et rigtigt håndværk.

Men Hans Christian lader sig ikke slå ned af et nej; et nej var blot en pause i ouverturen.

Hans frelse blev komponisten C.E.F. Weyse. En aften, hvor Hans Christian løb grædende og udmattet rundt i gaderne, endte han i huset hos teatrets ledende mænd. Ved et rent lykketræf sad Weyse, Weyse med det varme blik og sansen for det mærkværdige, og lytte til drengens historie. Weyse så ikke en løsgænger; han så et uspoleret, fynsk kuriosum. En naturskønhed fra dybet. Han samlede straks en lille sum ind blandt byens musikalske elite og skaffede den usandsynlige knægt sangundervisning hos selveste italieneren Giuseppe Siboni — kapelmesteren, der delte navn med den brutale portner, men besad et noget blødere hjerte.

I de følgende måneder levede Hans Christian i en tilstand af ren lykke.

Hver formiddag stod han i Sibonis opvarmede saloner, hvor lugten af italiensk oliveolie, teaterpudder og dyre parfumer lå tungt i luften. Siboni slog de tunge akkorder an på flygelet, og Hans Christian sang.

Hans stemme var et vidunder. Den steg og steg, hævede sig over de høje vinduer mod Københavns tage, klar som krystal og lys som en engels. Når han sang sine arier, glemte han de revnede sømme i sin frakke og de kolde blikke fra gadens drenge. Weyse nikkede godkendende i krogen, og den magtfulde direktør for Det Kongelige Teater, konferensråd Jonas Collin — en alvorlig, mørkklædt mand med briller og et uigennemtrængeligt ansigt — kom for at lytte til dette mærkelige fænomen fra Odense.

»En natursanger,« mumlede Collin og gjorde et lille notat i sin lommebog. »Men han mangler dannelse. Han kan jo knapt skrive sit eget navn uden fejl.«

»Dannelsen kan vente!« udbrød Siboni på sit gebrudkne dansk. »Hør på den sopran! Han skal synge i kapellet. Han skal være vores nye stjerne!«

Hans Christian svævede. Verden var ved at bøje sig for ham.

Det skete en rå tirsdag i november under en prøve i Sibonis store øvesal.

Stuen var fyldt med fine gæster. Damer i silkekjoler og herrer med guldkæder over vestene var kommet for at lytte til den fynske vidunderdreng. Hans Christian stod midt på tæppet. Han bar en nyerhvervet, brugt jakke, som Weyse havde skaffet ham — den var smuk, skønt ærmerne stadig strakte sig to tommer for kort over hans lange, hvide håndled.

Siboni slog anslaget an. En stolt, svævende melodi fra en af dagens store italienske operaer.

Hans Christian tog en dyb indånding. Han mærkede musikken fylde sin spinkle brystkasse, løftede hagen, lukkede øjnene og lod stemmen stige mod loftets forgyldte gipsrosetter.

Tonen ramte det rene, høje C. Den hang i luften, skærende og klar.

Og så — midt i den mest svævende trille — skete katastrofen.

Det føltes som et nålestik i halsen, som om en usynlig tråd brast dybt inde i hans strube. Den rene engletone knækkede over midt i luften og forvandlede sig til et hæst, skærende ræb — en lyd som fra en gås, der bliver trådt på halen.

Krak.

Hans Christian stoppede brat. Hans øjne spærredes op i rædsel.

Sibonis hænder frøs over tangenten. Akkorden døde ud i en mislyd.

»Syng videre, dreng,« sagde Siboni strengt og slog tonen an igen. »Hvad tøver du efter? Igen fra *A tempo*.«

Hans Christian prøvede. Han pressede luft op fra lungerne, han åbnede munden, men der kom ingen nattergal ud. Kun en mørk, gruset og usikker rallen. Hans stemme ville ikke op. Den sank, den snublede, den knækkede igen — røg ned i et mørkt, uformeligt dyb, som om en fremmed mand pludselig havde sat sig fast i hans hals.

Nogle af damerne i selskabet dæmpede et lille fnis bag deres vifter.

»Gud bevarer,« hviskede en herre. »Drengen er jo i overgang.«

Ordene ramte Hans Christian som et piskesmæld.

Overgang.

Han så desperat på Siboni. Kapelmesteren lukkede langsomt flygelets trælåg i med et lille, tørt *klak*. Hans ansigt var pludselig tomt for begejstring.

»Det er slut,« sagde Siboni lavt og rystede på hovedet.
»Stemmen er væk. Den kommer måske aldrig tilbage — og hvis den gør, er den mørk og ubrugelig til sopran. Undervisningen er forbi, min unge mand.«

Rummet begyndte at snurre rundt for Hans Christian. Lyset fra krystalkronen skar i hans øjne. Han så på Weyse, men komponisten kiggede ned i gulvet. Han så på konferensråd Collin, der blot lukkede sin notesbog og puttede den i lommen.

Hans stemme — det eneste, han ejede, hans gyldne nøgle, hans frelse fra mørket i Odense — var bristet.

Uden et ord, uden at bukke, vendte Hans Christian sig om og styrtede ud af salonen, ned ad trapperne og ud i Københavns iskolde, regnvåde novembermørke.

Han løb ned til kanalen ved Holmens Kirke, hvor det sorte, mudrede vand skulpede mod stensætningen. Der sank han sammen i regnen, greb sig om sin hals med begge hænder og prøvede at skrike. Men det eneste, der kom ud af hans mund, var et hæst, knækket pib.

Nattergalen var død. Og han var stadig kun en forvokset, fattig dreng i en alt for lille jakke.

Kapitel 6: Balletdrengen

Hvis stemmen var bristet, måtte kroppen træde i stedet.

En mand uden stemme kunne stadig bevæge sig, og på scenen var bevægelsen et sprog uden knækkede tonearter. Gennem en sidste, spinkel bøn til teaterdirektionen lykkedes det Hans Christian at udvirke

en nåde handling: Han blev optaget som elev på Det Kongelige Teaters balletskole under den strenge franske balletmester Antoine Bournonville.

Det var hans sidste chance for at høre til bag tæppet.

Træningssalen under teatrets loft lugtede af harpiks, gammel sved og stivede kostumer. Hver morgen stod en række af spinkle, smidige tolvårige drenge opstillet ved barretræet. De lignede små, graciøse porcelænsfigurer i deres tætsiddende tricot'er og bløde lædersko.

Og midt blandt dem stod Hans Christian.

Han var fjorten et halvt år gammel, men ragede to hoveder op over de andre. Hans ben var så lange og knoglede, at de lignede to tørre hasselkæppe, der var stukket ned i et par alt for trange balletsko. Når han prøvede at udføre en *plié*, knagede hans knæ, så det kunne høres helt ned på bagreste række.

»*Non, non, non!*« råbte Bournonville og slog sin træstok hårdt mod det bonede trægulv. »*Monsieur Andersen!* Hvad er det, De gør? De bøjer ikke knæene, De knækker som en tør gren! Træk maven ind! Ned med skuldrene!«

De andre drenge kniste i krogen.

»Se på storken fra Fyn,« hviskede Anton, en lille, adræt dreng med glat kæmmet hår og perfekt holdning. »Han prøver at flyve, men vingerne er for lange til rummet.«

Når eleverne skulle udføre *pirouettes*, forvandlede Hans Christian sig til en faretruende vindmølle. Hans arme fægtede i luften, og i stedet for at snurre elegant om sin egen akse, strakte han sine svære læster så usikkert ud, at de andre drenge måtte springe til side for ikke at blive spændt ben for.

»Han taler som en bondetamp og danser som en tærskværk,« lo de bag Bournonvilles ryg, når de klædte om i omklædningsrummet. De pegede på Hans Christians lange, blege krop, på hans slidte underbenklæder, der var

mærket af reparationssyninger fra Munkemøllestræde. De efterabede hans fynske tonefald, når han desperat forsøgte at forklare sig: »*Mæ'n a' gør jo, va' mæst'ren sæ'er!*«

Ydmygelsen gnavede i ham som en rusten kniv, men Hans Christian nægtede at give op. Hver aften, når træningssalen blev låst, sneg han sig ned i gården ved sit usle logi. I måneskinnet stod han på de fedtede brosten, støttede sig til en vandpumpe og øvede sine *battements*, indtil hans lårmuskler skælvede af udmattelse, og hans fødder blødte igennem de tynde lædersko.

Jeg skal vise dem, hviskede han til den koldklare nattehimmel. *Jeg er ikke en stork. Jeg er en svane.*

Hans store chance kom med opsætningen af balletterne *Armida* og *Paul og Virginie*. Teatret manglede statister – tavse figurer, der kunne fylde scenen ud i baggrunden.

Hans Christian fik tildelt sin første rolle: Han skulle spille trold i en af skovscenerne.

Da han trak troldekostumet over hovedet i garderoben, var stoffet for kort over hans ryg. Det strammede over de fremstående skuldre, og masken pressede mod hans lange næse. Men da han trådte ud på scenen under de tændte lamper, glemte han kostumets skavanker.

Dér var den. Duften af brændt olie, sminke og støv. Lyden af orkestret, der stemte instrumenterne nede i graven.

Han skulle blot stå i baggrunden bag et kunstigt træ og gøre truende gestikulationer, mens hoveddanserne udførte deres pas de deux. Men Hans Christian kunne ikke nøjes med at være en baggrund. Han var en *kunstner*.

Da musikken svulmede op, begyndte han at spænde sine muskler, forvride sit ansigt bag masken og krumme sine lange fingre i så vanvittige, tragiske fagter, at publikum i parterret begyndte at flytte blikket væk fra solodanserne for at se på den enorme, akavede trolde, der udkæmpede sin egen private lidelseshistorie ved papmache-træet.

I kulissen stod Bournonville og krammede sin træstok, indtil knoerne blev hvide.

»Hvad laver den idiot?« hviskede balletmesteren rasende.

»Han ødelægger hele billedet!«

Da tæppet faldt, og bifaldet rullede, løb Hans Christian frem mod tæppefaldet i troen på, at klappene var ment til ham. Men før han nåede helt frem, greb en stærk hånd fat i kraven på hans troldedragt og rystede ham brutalt.

»Det var Deres sidste optræden på min scene, *Monsieur Andersen*,« snortede Bournonville og stødte ham ind mod kulissevæggen. »De er for stor, De er for klodset, og De har ingen føling med korpset. De kan ikke være en del af et billede, for De fylder det hele med Deres egen tåbelighed!«

Hans Christian stod tilbage i det halvmørke bagtæppe, mens de andre elever gik smilende forbi og klappede hinanden på skuldrene.

Han var femten år. Han kunne ikke synge mere, og nu var han blevet kastet ud af balletten. Han tog sin troldemaske af. Spejlet på væggen i garderoben viste en lang, underlig dreng med våde øjne og et kostume, der flækkede i ryggen.

Kapitel 7: Statist og Sufflør

Når man hverken kan synge eller danse, må man lære at gemme sig i væggene.

For Hans Christian var teatrets bagdør stadig den eneste port til eksistens. Han var femten år, uden fast hyre og ernærede sig ved at løbe ærefulde småærinder for skuespillerne og trygle kontrolørerne om at lade ham smutte ind. Til sidst blev han tålt som et ufarligt spøgelse på gangene — en ranglet, usynlig skygge, der altid stod klar til at holde en kappe, hente en kop kaffe eller træde til, når scenen krævede et ekstra tavst ansigt.

Han blev statist.

Hans debut som rigtig skuespiller i en tale-rolle indtraf i sørgespillet *Makaroff*. Han skulle spille en af ridderens svende. Hans udstyr bestod af en rustning af guld-papir og en fløjlsbaret, der sank helt ned over hans ører, fordi hans hoved var for spinkelt til teatrets voksne rekvisitter. Hans samlede tekst bestod af fire ord:

»Brevet er kommet, herre!«

I ugevis havde Hans Christian øvet på disse fire ord i sit mørke kammer i Gardergade. Han havde sagt dem med tragisk tyngde, med hviskende rædsel, med kongelig stolthed. Han havde rettet ryggen foran sit lille, krakelerede spejl og set en skuespiller af Guds nåde træde frem.

Men da han trådte ud på scenen under de brændende lamper, da orkestret tav, og den store skuespiller Frydendahl vendte sig mod ham med et bydeformet blik, snørede Hans Christians hals sig sammen.

Publikums tusinde øjne lyste op mod ham fra parterrets mørke. Han mærkede sine knæ skælve under guld-papiret.

»Brevet...« hviskede han. Hans stemme brød igennem i det mørke, knækkede leje, som overgangen havde efterladt ham i. »Brevet... er... herre!«

Ordet *kommet* forsvandt helt i hans strube. Han afleverede papirarket så fumpet, at han faldt over sin egen lange kappe og nær var styrtet over lysrampen. Nede fra parterret lød en dæmpet klukken af grin. Frydendahl greb brevet med et irriteret snøft og drejede ryggen til ham.

Hans Christian blev aldrig tildelt en talerolle igen.

Hans næste tilflugtssted blev sufflørkassen.

Det var et lille, halvcirkelformet hul midt forrest på scenegulvet, dækket af en mørk træskærm ud mod publikum. Dér, nede i det træbeklædte dyb, sad suffløren

med stykkerne opslået foran sig og hviskede linjerne op til de skuespillere, der glemte deres tekster.

Hans Christian fik lov at sidde ved siden af ham under prøverne. Det var som at sidde i selve teatrets maverregion.

Gennem sprækken i træskærmen så han skuespillernes pudderlag, deres svedperler, deres falske tårer og deres stive blikke. Han hørte ordene, før de blev råbt ud over salen. Og mens han sad dér i mørket, omgivet af duften af støv og brændt olie, ramte en ny, vanvittig tanke hans febrilske sind:

Hvis jeg ikke må sige ordene på scenen... så må jeg skrive dem.

Han lånte en stak papir, dyppede sin pen i blækket og gik i gang. Han kunne knapt stavelserne. Hans fynske dialekt og manglende skolegang gjorde hans stavning til et grotesk landskab af fejl, men hans fantasi kendte ingen

grænser. Han skrev et sørgespil i fem akter, inspireret af Shakespeare og Schiller. Det hed *Røverne i Wisbaden*.

Det var et vildt drama om mord, blod, ridderære og ulykkelig kærlighed. Hver gang han manglede et flot ord, slog han op i en tysk-dansk ordbog og klistrede de mest svulstige gloser ind midt i de ubehjælpelige sætninger.

Da værket var færdigt, renskrevet med hans kejtede, store skrift, svøbte han det ind i et silkebånd og afleverede det med rystende hænder til teatrets direktion. Han var sytten år. Han troede i sit stille sind, at stykket straks ville blive antaget, at tæppet ville gå op, og at kongen selv ville kalde ham frem på scenen for at modtage folkets hyldest.

Svaret kom en grå eftermiddag i maj.

Hans Christian stod og ventede på teatrets brede granittrappe mod Kongens Nytorv. Teatervagten trådte ud og rakte ham hans manuskript tilbage. Silkebåndet var knyttet op, og i kanten af omslaget sad en officiel

skrivelse fra direktionen, underskrevet af teatrets censorer.

Hans Christian greb papiret. Hans hjerte bankede helt op i tindingerne, mens hans øjne fløj hen over de stramme, sorte bogstaver.

Han læste højt for sig selv. Hans stemme knækkejede svagt på de kolde trappestene, mens regnen begyndte at piske mod hans ansigt:

»Bestyrelsen kan ikke antage det indsendte Stykke. Det røber en saadan Mangel paa de allermest elementære Skolekundskaber og indeholder i sandhed ingen Forstand...«

Ingen Forstand.

Ordene stod der. Klare, uigenkaldelige.

Hans Christian sank ned på det nederste trappetrin. Hans lange ben strakte sig ud over de mudderstænkede sten.

Han knugede det tykke manuskript mod sit bryst, mens tårerne blandede sig med regnvandet på hans kinder.

Han var ikke skuespiller. Han var ikke danser. Han var ikke sanger. Og nu havde teatrets guder slået fast, at han end ikke tænkte som et fornuftigt menneske.

Folk gik forbi ham på gaden med op slåede paraplyer, uden at værdige den sammenkrummede knægt et blik. Hans Christian sad tilbage på trappen til det tempel, der havde afvist ham i alle skikkelser, mens blækket på hans første sørgespil langsomt løb ud i regnen.

Kapitel 8: Patronen

Regnen over Kongens Nytorv var holdt op, men koldheden sad helt inde i Hans Christians knogler.

Afvisningen af hans sørgespil lå i lommen som et dødt vægtlod. »*Indeholder ingen Forstand.*« Ordene gnavede i hans tanker, mens han sled sine gennemskårne sko mod brolægningen. Hans sidste skillinger var brugt. Enken i

Gardergade truede med at kaste ham på porten, og hans maverregion skreg af sult.

Når alt var tabt, var der kun én dør tilbage at banke på: Døren til Røde Bjergs Mænd, til statens mænd, til konferensråd Jonas Collin.

Jonas Collin var teatrets direktør og Finansdeputationens mægtigste mand. Han var ikke en mand af store følelser eller svulstige gestus; han var en mand af tal, orden og borgerlig pligt. I sit kontor i Stormgade sad han bag et tungt mahogniskrivebord, omgivet af nøje sorterede papirstabler, mens stearinlysets skær spejlede sig i hans runde, blanke briller.

Hans Christian blev vist ind af en tjener. Han lignede et syn fra en skrækhistorie: Bleg, overjordisk lang, med skæve skuldre, udtrådte sko og et blik så vildt og desperat, at Collin langsomt lagde sin fjerpen fra sig.

»Andersen,« sagde Collin med sin tørre, rolige stemme.
»De skriver mærkelige breve til mig. De beder om penge,

De beder om roller, De beder om mirakler. Og nu har De afleveret et skuespil, der ifølge direktionen mangler de mest grundlæggende begreber om dansk retskrivning.«

Hans Christian sank sammen på sine knæ midt på det fine gulvtæppe. Han foldede sine lange, knogledede hænder og brød ud i en uforståelig strøm af gråd og fynske bønner.

»O, Excellence! Hr. Konferensråd! Skån mig!« råbte han, mens tårerne trillede ned ad hans spidse næse. »Teatret er min eneste verden! Hvis De jager mig væk, har jeg intet andet end graven eller vaskekarret i Odense! Lad mig blot rulle tæppet op, lad mig feje scenen, lad mig bare få lov at *være* der!«

Collin så på drengen. Mange ville have leet eller smidt den teatraliske knægt ud. Men Collin så ud over den groteske opførsel. Bag de opblæste gester og den forfærdelige stavning så den erfarne embedsmand noget andet: En uforfærdet, næsten uhyggelig livskraft. En ild, der

brændte så stærkt, at den enten ville fortære drengen eller gøre ham til noget usædvanligt.

»Stå op, Andersen,« sagde Collin dæmpet, men bestemt. Han tog sine briller af og tørrede dem i sit lommetørklæde. »De skal ikke feje scenen. Og De skal ikke spille komedie. De er sytten år gammel, og De er fuldstændig uopdraget. Hvis De nogensinde skal blive til noget – uanset hvad det så måtte være – må De lære at tænke og skrive som et dannet menneske.«

Hans Christian tørrede sin næse i ærmet og så håbefuldt op. »Vil De lade mig spille tragedie, hr. Konferensråd?«

Collin rystede på hovedet. »Nej. Jeg har udvirket hos hans majestæt Kongen, at De får en lille årlig støtte fra Fonden ad usus publicos. Men pengene gives på én betingelse.«

Collin lænede sig frem over skrivebordet og så ham stift i øjnene.

»De skal i Latinskole. I Slagelse.«

Ordene ramte Hans Christian som et lammende slag i ansigtet.

Slagelse? Latinskole?

For en syttenårig dreng, der allerede betragtede sig selv som en miskendt kunstner, var det at blive sat på skolebænken blandt tolvårige drenge den ultimative ydmygelse. Latinskolen var for ham ikke en frelse; det var et forvisningssted. Det var at blive revet væk fra teatrets fortryllede verden, væk fra Københavns gader, væk fra drømmen.

»Men... teatret?« stamme han, og hans stemme var ved at knække igen. »Skal jeg ikke være ved teatret?«

»Teatret vil ikke have en ulærd knægt, Andersen,« sagde Collin koldt, men ikke uden en vis faderlig mildhed. »De rejser i morgen. Rektor Meisling i Slagelse venter Dem. Han skal lære Dem latin, gresk og geografi. Og frem for alt: Han skal lære Dem disciplin.«

Da Hans Christian kort efter trådte ud fra huset i Stormgade, følte han sig mere knust, end da portneren Siboni havde smidt ham ud på trappen.

Konferensråd Collin var blevet hans patron, hans reddende engel – men englen havde lige låst ham inde i et fængsel.

Næste morgen stod han igen ved postdiligencen. Denne gang rejste han ikke mod berømmelsen i København, men *væk* fra den. Da vognen rullede ud gennem Vesterport og efterlod teatrets tårne i den blege morgenlysnings tåge, lænede Hans Christian sit hoved mod det kolde vinduesglas.

Han var ikke længere Kongens Nye Skuespiller. Han var blot en fattig, overgroet skoledreng, der blev sendt i eksil for at lære sine tabeller.

AKT III: Forvandlingen (1822-1827)

*** Tema: At finde sin egen scene**

Kapitel 9: Slagelse og Rektor Meisling

Københavns teaterlys var slukket og erstattet af den grå, uendelige mudderflade i Slagelse.

For Hans Christian føltes den vestsjællandske købstad som en kirkegård for levende drømme. Byens huse var lave, gaderne lugtede af gødning og surt kål, og den eneste lyd i skumringen var kirkeklokkens monotone slag. Men intet i Slagelse var så rædselsvækkende som latinskolen og dens hersker: Rektor Simon Meisling.

Rektor Meisling var en lille, korpulent mand med fedtet hår, brille-mærker over den brede næse og en dragt, der altid var plettet af snustobak og kødsovs. Han var en lærd mand, men hans pædagogik var ren råhed. Han hadede poesi, han hadede drømmerier, og frem for alt hadede han den høje, kejtede syttenårige dreng, som konferensråd Collin havde placeret i hans laveste klasse.

»Se engang på vores nye 'digter',« råbte Meisling den første morgen og pegede med sin spidse pegepind mod Hans Christian, der sad klemmt ned i en alt for lille skolebænk ved siden af tolvårige drenge. Klassen brød ud i rå grin. »Han rager op som et tårn, men hans hoved er fyldt med hø og teater-skarn! Kom frem til tavlen, Andersen!«

Hans Christian rejste sig langsomt. Hans lange ben stødte mod bordkanten, så blækhuset vippede. Hver dag i katedralskolen var en ny henrettelse.

Mens de andre elever hurtigt remsede deres latinske bøjninger op, gik Hans Christians tanker altid deres egne veje. Når han så ud af det tremmebeklædte vindue, så han ikke grammatik; han så kulisser. I sit hoved genoplevede han aftenen som trold på Det Kongelige Teater, lyden af orkestret, duften af sminke og lygteolie.

»De drømmer igen, Shakespeare!« brølede Meisling og slog trælinealen ned i katederet med et brag, så støvet

hvirvlede op. »De kan ikke engang bøje *amare*, og De bilder Dem ind, at De er et geni! De er en dunce, Andersen! En idiot, der aldrig bliver til noget som helst! Deres digte hører til i rendestenen!«

Meislings ord var ikke bare skældsord; de var et systematisk forsøg på at knække drengens sjæl.

Om aftenen boede Hans Christian hos rektoren selv. I det mørke, fugtige hus lugtede der af Meislings billige pibetobak og den rådne lugt fra blegedammen i baggården. Rektoren forfulgte ham helt ind i kammeret. Når Hans Christian prøvede at skrive i sin dagbog ved det svage skær fra et tællelys, trådte Meisling ind uden at banke på, rev papirerne ud af hans hænder og læste hans stavefejl højt med en dræbende, hånlig stemme.

»'Hjerte' stavet med 'g'?« klukkede rektoren og kastede papiret i kakkelovnen. »De kan ikke engang skrive Deres eget modersmål, og De vil skrive tragedier? De er en skændsel for Deres velgørere i København!«

Gennem de lange, kolde vinternætter lå Hans Christian vågen i sin smalle seng. Han græd, indtil hans pudebetræk var gennemblødt. Han mærkede en frygtelig, snigende erkendelse æde sig ind i sine tanker.

Meisling havde ret i én ting.

Hans Christian så på sine lange, ru hænder i måneskinnet. Han huskede publikums grin på teatret, da han faldt over sin kappe. Han huskede den knækkede tone hos Siboni. Han huskede afvisningen på trappen: *»Indeholder ingen Forstand.«*

Han ville aldrig blive skuespiller. Han kunne ikke passe ind i kostumerne. Han kunne ikke tvinge sin krop til at være graciøs, og han kunne ikke skjule sin fynske stemme under en finurlig maske. Han var for stor, for mærkelig, for meget sig selv til nogensinde at være en anden på en scene.

Døren til skuespillet var ikke bare blevet låst; den var blevet knust.

En nat stod han ved vinduet og så ud over Slagelses mørke tage. I sit bryst mærkede han en tomhed så dyb, at han troede, han skulle dø af den. Teatret havde været hans religion, hans eneste redning fra Odenses mudder. Hvis han ikke var skuespiller... hvad var han så?

Kapitel 10: Stemmen vender tilbage

I foråret 1826 flyttede rektor Meisling til Latinskolen i Helsingør, og han tog sin mest umulige elev med sig.

Helsingør var anderledes end Slagelse. Byen åbnede sig mod Øresunds glitrende mørke, hvor mægtige sejlskibe gled forbi under Kronborgs tunge, grønne kobbertårne. Men inde i skolestuen var mørket det samme. Meislings hån var kun blevet skarpere med årene.

»De er et nul, Andersen,« råbte rektoren en formiddag, så spytstænke ramte katederet. »En opblæst bondeknold, der aldrig kommer til at bære en studenterhue! Deres sjæl er rottetefor!«

Men noget i Hans Christian var holdt op med at bløde. Ydmygelsen var blevet til et tykt lag egebark over hans sind.

Om eftermiddagene, når skolebøgerne var lukket, søgte han ned til kysten. Han sad på de granitblokke, hvor bølgerne slog ind over tangen, og så over mod den svenske kyst. Han bar stadig den plettede, for korte skolefrakke, men i sine lommer gemte han små, sammenfoldede papirlapper.

Da han ikke længere kunne optræde på en scene, var ordene begyndt at trænge sig ud i hemmelighed.

Det startede som en overlevelsesmekanisme i mørket. I sovesalen om natten, når de yngre elever lå og rystede af angst for Meislings pisk eller længtes hjem til deres mødre, begyndte Hans Christian at hviske.

Han fortalte dem ikke om Holbergs klassiske figurer, og han remsede ikke latinske gloser op. Han digtede sine egne verdener.

Han fortalte om den lille pige med svovlstikkerne i sneen, om prinsessen der sov på en ært, om trolde der boede i hule træer, og om en lille tinstøbt soldat, der stod støt på ét ben. Hans stemme — den mørke, lidt hæse stemme, der var kommet efter stemmebruddet — faldt til ro i mørket. Den rystede ikke mere. Den var blevet dyb, varm og mærkeligt trøstende.

I sovesalen blev der helt stille. Drengene, der dagen igennem havde leet af hans lange næse og hans skæve gang, lå nu med åbne øjne og holdt op med at trække vejret for ikke at gå glip af et eneste ord.

»Fortæl mere, Andersen,« hviskede en tiårig dreng fra hjørnesengen. »Fortæl om bjerget, der åbnede sig.«

Gennem mørket mærkede Hans Christian et stød af noget helt nyt gå igennem sin krop.

Det var ikke den beruselse, han havde følt, når han stod på en fin dørterskel i Odense og skrålede sopran-arianer for fine damer. Det var noget dybere. Det var ikke et ønske om at blive *set* — det var en magt til at *skabe*.

Han behøvede ikke kostumer af falmet silke eller teatrets forgyldte rammer. Han behøvede ikke en drejescene eller et kapelorkester.

Hans stemme var vendt tilbage. Ikke som den lyse engletone, Siboni havde grædt over at miste, men som et instrument for historier. Når han talte, byggede han sine egne kulisser inde i lytterens hoved. Han var ikke længere en klodset skuespiller, der faldt over sin egen kappe på scenen — han var teatrets direktør, dets forfatter og dets guder på én gang.

I det skjulte skrev han et digt ned på et laset stykke papir. Det hed *Det døende Barn*.

Det handlede om et lille barn, der ser englenerne synge, mens dets mor græder ved sengen. Det var enkelt, det var uperfekt, og det var gennemsyret af den nøgne, smertefulde længsel, han selv havde båret på, siden faderens kiste blev slået i med tunge jernsøm i Odense.

Han læste det ikke for Meisling. Han afleverede det ikke til teatrets censur.

Han sendte det i et brev til en ven i København. Og da det lidt efter kom på tryk i et af hovedstadens fineste blade, leste folk det på caféerne og i stuerne. Nogle græd. Ingen spurgte, om forfatteren kunne danse ballet, eller om hans bukser var for korte.

På stranden ved Kronborg stod Hans Christian i blæsten og foldede papiret ud foran sig. Han så ud over det åbne hav, mens mågerne skrigende skød igennem luften over hans hoved.

De ville ikke lade mig spille komedie, hviskede han til søvinden, og for første gang var der intet piv i hans stemme. Så må jeg digte min egen.

Kapitel 11: Afskeden

En kølig aftenvind fra Øresund strøg over Kongens Nytorv i efteråret 1827.

Hans Christian stod foran Det Kongelige Teater. Han var toogtyve år gammel og bar den sorte, spidse studenterhue skråt på hovedet. Eksamen var bestået, ikke takket være rektor Meislings tyranni, men på trods af det, og med Jonas Collins stoiske støtte i ryggen. Han var ikke længere den fjortenårige bondeknøs fra Fyn med tretten rigsdaler syet ind i frakkeærmet og mudder på træskoene.

Alligevel trak bygningen i ham som en mægtig magnet.

Han gik ikke om til kunstnerindgangen i Tordenskjoldsgade. Han stillede sig ikke op på trappen for

at trygle portneren om et blik ind i maskinrummet. I stedet købte han en billet til parterret ved hovedindgangen — for sine egne, ærlig tiende skillinger — og trådte ind gennem publikumsdøren som en fri mand.

Inde i salen brændte krystalkronerne som fjerne stjerner over de forgyldte loger. Duften af pudder, brændt olie og stivet fløjls var den samme, men denne aften skar den ikke i hans bryst af angst.

Hans Christian fandt sin plads på plysstolen i mørket.

Tæppet gik op. Scenen forestillede en tæt, romantisk skov med malede papmache-træer og flakkende sidelys. Ud fra kulissen trådte skuespillerne i deres strålende kostumer. De fremsagde deres replikker med svulstige, indøvede fagter, og korpset af balletdansere bevægede sig i snorlige, symmetriske rækker over scenegulvet.

Hans Christian så på solodanseren — en ung mand med glat hår og perfekte ben, der bevægede sig lige så ubesværet, som Anton havde gjort det på balletskolen.

For syv år siden ville Hans Christian have solgt sin sjæl for at stå i den mands sko. Han ville have grædt af misunderlighed over dragtens forgyldte knapper og det publikum, der klappede i takt fra logerne.

Nu så han noget andet.

Han så trærammerne bag kulisserne, der holdt papmache-træerne oprejst. Han så de fedtede sminkelag under skuespillerens øjne og sveddråberne, der truede med at opløse pudderet på den unge dansers pande. Han så teatrets illusioner — smukke, men trange, grænset af scenens faste mål og sufflørkassens mørke hul.

Noget løsnede sig dybt i hans indre. En gammel, smertelig knude, der havde siddet fast i hans hals siden den dag, Sibonis egedør smækkede i hans ansigt.

Teatret ville ikke have mig, tænkte han og lænede sig tilbage i plyssædet, mens et lille, usynligt smil bredte sig over hans læber. Fordi jeg var for stor til deres scene.

De havde villet presse ham ind i trange kostumer, tvinge hans lange, skæve lemmer til at følge Bournonvilles takt og forlange, at han sagde andres ord med en stemme, der ikke var hans egen. Men en skuespiller var blot en skygge af en anden mands tanke. En skuespiller var en fugl i et forgyldt bur, der kun sang de sange, partituret tillod.

Han skulle ikke *være* på scenen. Han skulle ikke klemme sine lange ben ind bag et malet træ som en tavs trold.

Han skulle *skabe* scenen.

Hans teater behøvede ingen vægge. Hans kulisser kunne være en hel verden — et koldt snelandskab i Lapland, en kejserlig have i Kina eller havets bund, hvor en lille havfrue længtes mod overfladen. Hans figurer behøvede hverken sminke eller balletsko; de behøvede blot hans ord for at få liv.

Da forestillingen var slut, og bifaldet brusede igennem den store sal, rejste Hans Christian sig ikke op for at tilbede skuespillerne.

Han knejsede med sin lange ryg, rettede på sin studenterhue og gik roligt ud i den kølige københavnske nat. Han så op mod den mørke himmel, hvor stjernerne lyste klart over teatrets kobbertag.

Skuespillet var forbi. Digterens liv var begyndt.

Epilog: Skyggen

Mange år var gået. Kongens Nytorv var forandret, men teatret stod der endnu, mørkt og knejsende mod en sen novemberhimmel.

En ældre herre gik langsomt ned ad Tordenskjoldsgade. Han bar en lang, mørk frakke af fineste snit, og på sit bryst bar han Ridderkorset. Hans ansigt var furet af rynker, og håret var blevet gråt, men hans lange,

knoglede skikkelse og den markante profil var ikke til at tage fejl af.

Det var etatsråd og titulær professor Hans Christian Andersen. Eventyrdigteren, hvis bøger blev læst i alle verdenshjørner, og hvis navn var kendt fra København til London.

Ved teatrets sidedør stoppede han op.

En tæt tåge drev ind fra havet og læagde sig som et koldt tæppe over brostenene. Ud fra kunstnerindgangen trådte teatrets portner og skubbede en ung dreng ud på gaden.

Drengen var måske fjorten år. Hans ben var alt for lange til hans slidte bukser, hans jakkeærmer stoppede midt på underarmen, og i hans fugtige, rystende hånd krammede han en krøllet stak papirer.

»Forføj dig, knægt!« brølede portneren og smækkede den tunge egedør i med et drøn, der genlød i den tomme gade. »Teatret har ingen brug for løsgængere!«

Drengen blev stående på de kolde sten. Han sank sammen på det nederste trappetrin, glemte sit ansigt i sine lange, snavsede hænder og brød ud i en lydløs, vanvittig gråd. Regnen begyndte at falde og piskede mod hans spidse skuldre.

Hans Christian stod helt stille i tågen. Dæmpet af regnen så han på den sammenkrummede skikkelse.

Det var som at se sin egen skygge.

En skygge, der var blevet hængende her på trappen i årtier, mens han selv var gået videre ud i verden. Han huskede smerten i sit eget fjortenårige bryst — den lammende angst for at skulle vende tilbage til Munkemøllestrædes mudder, sulten, ydmygelsen og den desperate, brændende drøm om at blive til noget.

Han tog et skridt frem for at række drengen en mønt eller sige et trøstende ord. Men han stoppede midt i bevægelsen.

Han vidste, at trøst var ubrugelig. Hvis nogen dengang havde fortalt den unge Hans Christian, at han aldrig ville blive skuespiller, ville drengens hjerte være bristet. Han måtte igennem skærsilden. Han måtte miste sin drøm for at finde sit kald. Ydmygelsen var ikke en forbandelse; den var den stærke lud, der vaskede hans sande stemme ren.

Drengen rejste sig langsomt, tørrede sin næse i ærmet på sin for korte frakke og begyndte at gå vaklende ned ad den mørke gade. Hans lange, deforme skygge strakte sig hen over brostenene under lygternes skær — enorm, mærkelig og større end byen selv.

Hans Christian så efter ham, indtil tågen opslugte den unge skikkelse.

Da han kom hjem til sit varme, bogbeklædte arbejdsværelse i Nyhavn, satte han sig ved sitt mahogniskrivebord. Han tændte et stearinlys, dyppede sin fjerpen i det sorte blæk og lukkede øjnene et øjeblik.

Han tænkte på drengen ved teatrets dør. Han tænkte på, hvordan et menneske kan skille sig fra sin egen fortid, som om man mister sin egen skygge — og hvordan skyggen nogle gange vil være den rigtige mand, mens manden blot bliver en tilskuer.

Han satte pennen mod det hvide papir og skrev overskriften til sit nye eventyr:

Skyggen

*»I de varme Lande, der brænder Solen rigtig!
Menneskene blive helt mørkebrune; men i de
allervarmeste Lande brændes de til Negre. Det var kun
til de varme Lande en lærd Mand var kommen fra de
kolde... Men hans Skygge ville være sin egen Herre,
den ville være et rigtigt Menneske...«*

Pennen strøg hen over papiret med en tør, knitrende lyd. Tæppet var gået op for sidste gang, og denne gang var scenen hans egen.

Skriv **Kapitel 1: Ligkisten.**** Her er et outline til en historisk roman om H.C. Andersen og hans mislykkede skuespillerdrøm. Den hedder:**

****Titel: Kongens Nye Skuespiller****

En roman om den 14-årige dreng der ville være berømt, før han lærte at skrive.

Præmis

Romanen handler ikke om eventyrdigteren, men om den akavede, desperate og alt for store dreng fra Odense, der tror at Det Kongelige Teater er den eneste vej ud af fattigdommen. Det er en historie om ydmygelse, ambition og om at finde sin stemme ved at miste den.

Struktur: Tre Akter

AKT I: Odense - Farvel til Vaskekone (1819)

Tema: Flugt

****Kapitel 1: Ligkisten.**** Vi starter med 11-årige Hans Christians fars død. Faderen, der læste Holberg højt, dør. Moderen, Anne Marie, vil have ham i skrædderlære. H.C. ser et omrejsende teater spille i Odense og får en åbenbaring.

****Kapitel 2: Stemmen.**** Hans Christian er allerede kendt i Odense som den underlige dreng med den lyse, næsten kvindelige sopranstemme, der optræder for byens spidser. Han bliver ydmyget af jævnaldrende.

****Kapitel 3: De 13 Rigsdaler.**** Han får sin konfirmationsgave og overbeviser sin mor om at han skal til København for at blive stor. Han rejser med diligencen med 13 rigsdaler syet ind i frakken og et brev til danserinden Madame Schall.

AKT II: København - Kongens Nye Klæder (1819-1822)
Tema: Ydmygelse

****Kapitel 4: Ankomsten.**** 6. september 1819. København er beskidt, larmende og kold. Ingen vil lukke ham ind. Han banker direkte på døren hos Det Kongelige Teater på Kongens Nytorv og bliver smidt ud af portneren Siboni.

****Kapitel 5: Velgørerne.**** Hans redning bliver tilfældige møder med byens musikalske elite - komponisten Weyse, konferensråd Collin - som ser ham som et kuriosum. Han får sangundervisning, men hans stemme går i overgang og knækker midt under en prøve. Første store nederlag.

****Kapitel 6: Balletdrengen.**** Han bliver optaget som elev på balletskolen. Han er for høj, for klodset, for gammel (14 år er

gammelt for en balletdreng). Scener hvor de andre drenge griner af hans lange lemmer og fynske dialekt.

****Kapitel 7: Statist og Sufflør.**** Han får små roller som trold og statist. Han skriver sit første stykke, et sørgespil, og afleverer det til teaterdirektionen. Det bliver blankt afvist med bemærkningen "Indeholder ingen Forstand". Han læser afvisningen højt på teatrets trappe.

****Kapitel 8: Patronen.**** Jonas Collin ser noget i drengens desperate breve og beslutter at sende ham i latinskole i Slagelse - hvilket for H.C. føles som en endnu større ydmygelse end at blive afvist. Teatret var hans drøm, skolen er et fængsel.

AKT III: Forvandlingen (1822-1827)

Tema: At finde sin egen scene

****Kapitel 9: Slagelse og Rektor Meisling.**** Flashbacks til teatret mens han bliver mobbet og knækket af den sadistiske rektor Meisling. Han indser at han aldrig bliver skuespiller - han kan ikke være en anden, han er for meget sig selv.

****Kapitel 10: Stemmen vender tilbage.**** I Helsingør begynder han at skrive små digte og historier til de andre elever for at overleve socialt. Han opdager at når han ikke kan spille en rolle, kan han ***fortælle*** den.

****Kapitel 11: Afskeden.**** Som 22-årig vender han tilbage til Det Kongelige Teater, nu som student. Han sidder i parterret og ser en forestilling han selv ville have spillet i som 14-årig. Han forstår endelig at teatret ikke ville have ham, fordi han ikke skulle ***være*** på scenen - han skulle ***skabe*** den.

****Epilog: Skyggen.**** Mange år senere, berømt, ser han en ung, håbefuldt skuespillerelev blive afvist ved samme sidedør. Han genkender sig selv. Han går hjem og skriver eventyret "Skyggen" - om manden der mister sin skygge, fordi skyggen ville være et rigtigt menneske.

Romanens centrale greb

- ****Fortællerstemme:**** Tæt tredjeperson, men med H.C.s egne dagbogs-citater og breve flettet ind. Hans sprog er i starten kejtet og fejlbehæftet, men bliver smukkere.

- ****Ledemotiv:**** Spejle, kostumer og stemmer der knækker. Hele tiden tøj der ikke passer - for stort, for småt.

- ****Konflikt:**** Ikke "mand mod teater", men "dreng mod sin egen forestilling om succes".